

спеціального зв'язку та захисту інформації України від 19.08.2020 № 483). URL: <https://nazk.gov.ua/uk/>.

4. Закон України від 08.05.2020 № 3450 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо упорядкування окремих питань захисту викривачів». URL: [https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4\\_1?pf3511=70249](https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70249).

5. Роз'яснення Національного агентства з питань запобігання корупції від 23.06.2020 № 5 «Щодо правового статусу викривача». URL: <https://nazk.gov.ua/uk/>.

6. Наказ Національного агентства з питань запобігання корупції від 17.03.2020 № 102/20 «Про затвердження Типового положення про уповноважений підрозділ (уповноважену особу) з питань запобігання та виявлення корупції», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 21.04.2020 за № 361/34644. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/>.

7. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р., № 4651-VI // Офіційний вісник України. – 2012. – № 37. – Ст. 1370.

8. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1094 р (Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР) 1984) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.

**Камінська Олександра Леонідівна,**  
ад'юнкт кафедри кримінального процесу  
Національної академії внутрішніх справ

### **ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ПОЛІГРАФА ПІД ЧАС РОЗКРИТТЯ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ВЧИНЕНИХ НЕПОВНОЛІТНІМИ**

В процесі доказування одним із важливих етапів є збір фактичних даних, що мають значення для кримінального провадження, тобто доказів. Учасники кримінального провадження завжди володіють тими чи іншими обставинами вчинення кримінального правопорушення, або відомостями, що мають значення для розслідування. Але інколи вони можуть як несвідомо, так і умисно «змінювати» ці відомості, переслідуючи власні інтереси. У зв'язку з цим правоохоронні органи мають можливість використовувати поліграф для встановлення правдивості показань. Але на даний час процедура застосування поліграфа під час досудового розслідування не врегульована на достатньому рівні. І це дуже прикро, так як його використання для проведення «перевірки» неповнолітніх – як правопорушників, так і потерпілих, є важливою складовою обставин, що підлягають доказуванню у кримінальних провадженнях щодо неповнолітніх.

Існує думка, що діти у віці до 14 років емоційно нестабільні. Це виявляється через різку зміну настрою, – гнів чи пригнічення, що пов'язані із фізіологічною перебудовою організму, процесом статевого

дозрівання. Як зазначає Анна Фрейд, «підлітки – егоїстичні, вважають себе центром Всесвіту і єдиним, що гідне уваги. Їх поведінка по відношенню до інших людей груба і безцеремонна, вони сліпо підпорядковуються обраному «лідеру» і бунтують проти влади [1]». І ми погоджуємося з цією думкою. В період до 16 років у дитини розвиваються уявлення, норми та оцінки з приводу поведінки людей у суспільстві, порівнювання себе з іншими, внаслідок чого виникає нестійка самооцінка та прагнення виправдати очікування значущих для них людей (батьків, однокласників, друзів, вчителів). Під цим «впливом» діти можуть здійснити вчинки, про які потім жалкують. Сюди відносяться кримінально карані суспільно небезпечні діяння.

Необхідно зазначити, що поліграф – це спеціальний технічний комп'ютерний засіб, що здійснює реєстрацію змін фізіологічних реакцій фізичної особи у відповідь на пред'явлення, та не завдає шкоди життю та здоров'ю людини. На даний час в Україні існує декілька законодавчо закріплених понять поліграфа [2].

Останні роки триває обговорення щодо використання поліграфа як одного із джерел доказів в процесуальному законодавстві, більшість науковців підтримують цю позицію. Але і досі питання про впровадження на законодавчому рівні такого тестування залишається невирішеним.

Національним законодавством не передбачено вікових обмежень для проходження неповнолітніх перевірки на поліграфі. Якщо дитина виступає в якості підозрюваного, то це може бути з 16 років, а в деяких випадках і з 14 [3]. Але, відповідно Конституції України, жодна людина без її вільної згоди не може бути піддана медичним, науковим чи іншим дослідженням [4]. Також враховуючи, що дитиною вважається особа до досягнення 18-річного віку [5], то до перевірки показань на поліграфі необхідно отримати добровільну згоду законного представника неповнолітнього (або особи, яка його заміняє), а також залучити таку особу до проведення тестування. Звичайно, необхідно залучити і психолога, так як перевірка поліграфом викликає стрес у дитини.

Серед науковців та поліграфологів існує думка, що неповнолітніх не слід тестувати. Ми ж вважаємо, що у виняткових випадках, таких як: вчинення неповнолітнім тяжкого або особливо тяжкого злочину; кримінального правопорушення проти життя та здоров'я особи; кримінального правопорушення проти статевої свободи та статевої недоторканості особи; кримінального правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів, які вчинені неповнолітнім, або останній являється свідком чи потерпілим, просто необхідно залучити його на проходження поліграфа. Список таких випадків не повинен бути вичерпним, але при цьому потрібно враховувати тяжкість правопорушення, суспільну небезпеку, наявність доказової бази, а особливо психічний та психологічний стан самої дитини.

Таким чином, необхідно закріпити на законодавчому рівні процесуальний порядок проведення перевірки неповнолітніх осіб за допомогою поліграфа для отримання доказів, що мають значення у кримінальних провадженнях щодо неповнолітніх.

#### ***Список використаних джерел***

1. Анна Фрейд «Психология «Я» и защитные механизмы». URL: <https://psyfactor.org/hist/anna-freud.htm>.

2. Поліграф у кримінальному провадженні: наскільки це доцільно? URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/kriminalne-pravo-ta-proces/poligraf-v-kriminalnomu-provazhenni-naskilki-docilno.html>.

3. Кримінальний кодекс України / Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.

4. Конституція України / Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

5. Конвенція Про права дитини / офіційний сайт Верховної Ради України. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_021#text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#text).

***Катеринюк Віктор Вікторович,***  
старший детектив – заступник керівника  
відділу детективів Національного  
антикорупційного бюро України

### **ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У РОЗКРИТТІ КОРУПЦІЙНИХ ЗЛОЧИНІВ**

Злочинність – явище, притаманне будь-якому здоровому суспільству (Е. Дюркгейм) [1]. Це явище є частиною суспільних відносин, а саме його негативним проявом, відхиленням від норми. За визначенням злочинність – це історично мінливе, соціальне та кримінально-правове явище, яке являє собою сукупність усіх злочинів, вчинених у державі за певний період [2].

Цивілізаційні тренди розвитку інформаційного суспільства характеризуються тим, що в 2002 році людством було вироблено інформації 18\*108 байт (18 Ексабайт). За п'ять попередніх років людством було вироблено інформації більше, ніж за всю попередню історію. Обсяг інформації в світі зростає щорічно на 30 % [3].

Ці дані свідчать про те, що важливу роль у сьогодинішньому суспільстві відіграють технології, які пронизали всі сфери життя. Сучасні технології та досягнення науки прискорюють обмін інформації, стирають кордони. Сьогодні важко знайти людину, яка не користується смартфоном, персональним комп'ютером чи ноутбуком, не має профілю у соціальних мережах чи облікового запису в месенджерах. Вміння користуватись вказаними технічними засобами і технологіями вже не просто компетенція слідчого чи оперативного працівника, а вимога часу і сьогодинішнього суспільства.